

Praha 8.9.2005

46

Celopopulační studie o zdravotním stavu a životním stylu obyvatel v České republice - nelegální drogy

Sample Survey of the Health Status and Living Style of the Population in the Czech Republic - illegal drugs

Souhrn

Aktuální informace o Celopopulační studii se zabývá zkušenostmi respondentů s užíváním nelegálních drog a to v průběhu celého života, v posledním roce a měsíci. Informuje také o zkušenostech s jednotlivými typy drog, frekvencí jejich užívání v posledním měsíci a injekční aplikaci. Během svého života vzalo nelegální drogu 22,3 % respondentů, v posledním roce to bylo 10,4 % a v posledním měsíci 5,3 % z osob, které se aktivně zapojili do šetření.

Summary

Topical information about Sample Survey of the Health Status and Living Style of the Population in the Czech Republic contains respondents' experience with abusing of illegal drugs in their whole life, in the last year and in the last moth. It informs about the experience with particular type of drugs, frequency of their using in the last month and syringe application. In the whole life 22,3 % of respondents have used the illegal drugs, 10,4 % in the last year and 5,3 % individuals in the last moth.

Hlavním tématem na něž se Celopopulační studie zaměřila byl jeden z nejsledovanějších psychopatologických jevů současné společnosti, kterým je abúzus drog. Tento negativní jev životního stylu s sebou nese nejen rizika zdravotní, ale přináší s sebou i další nepříznivé dopady, jako je porušení integrity rodiny, ztráta zaměstnání, sekundární trestná činnost, tedy společenské náklady, ať už přímé, nehmotné či ušlou produktivitu.

Výběrová šetření mají oproti rutinní statistice tu výhodu, že napomáhají k získání relevantních informací o uživatelích nebo experimentátorech s drogami, kteří si nepřipouštějí, nebo skutečně nemají problémy vyžadující lékařské ošetření, případně z obav před sociální stigmatizací a reakcí okolí nejsou v kontaktu s žádným léčebným zařízením.

V Celopopulační studii byla nejprve respondentům položena otázka, zda osobně znají někoho, kdo užívá uvedené psychotropní látky (výčet drog viz tabulka). Více než polovina respondentů uvedla osobní kontakt s uživateli sedativ nebo tišících léků. Zde je nutné upozornit, že u této položky nebylo zdůrazněno zaměření pouze na nelegální užití, tedy abúzus a je proto vysoce pravděpodobné, že jsou zde zahrnuty i osoby, které užívají sedativa a tišící léky na lékařský předpis. Podle použité nominační metody je nejrozšířenější psychoaktivní látkou marihuana (36,9 % respondentů zná osoby, které ji užívají). Více než pětina dotázaných zná někoho, kdo bere extázi a zhruba desetina jedince zneužívající lysohlávky, těkavé látky a pervitin.

**Procento respondentů, kteří znají osobně někoho
kdo užívá některou z následujících látek**

Psychotropní látky	Celkem		Muži		Ženy	
	zná	nezná	zná	nezná	zná	nezná
Sedativa nebo tišící léky	51,2	48,8	48,1	51,9	54,3	45,6
Marihuana a hašiš	36,9	63,0	41,7	58,2	32,1	67,9
Extáze	18,3	81,7	21,4	78,6	15,1	84,8
Pervitin, amfetaminy	11,1	88,8	13,6	86,4	8,6	91,3
Kokain, crack	4,0	95,9	4,9	95,0	3,0	96,9
Heroin, jiné opiáty	4,4	95,5	5,4	94,5	3,3	96,6
LSD	5,4	94,4	6,6	93,3	4,2	95,6
Lysohlávky, jiné přírodní halucinogeny	12,7	87,2	15,3	84,7	10,1	89,8
Těkavé látky, rozpouštědla	12,6	87,3	15,1	84,8	10,0	89,8

Dále byla ve studii respondentům položena otázka: „Užil(a) jste někdy některou z následujících látek?“ (nabízená škála drog byla stejná jako u předchozího dotazu). Ze všech osob, které se do šetření zapojily, užilo někdy v životě drogu 788 respondentů (22,3 %); tj. 28,3 % mužů a 16,4 % žen. Rozdíl mezi muži a ženami byl potvrzen jako statisticky významný (potvrzeno Chí-kvadrát testem). U takzvaně mladých dospělých ve věku od 18 do 34 let byl zjištěný podíl vyšší (41,6 % respondentů), jednalo se o polovinu oslovených mužů daného věku a jednu třetinu žen. S rostoucím věkem klesalo zastoupení osob, které někdy v životě vzaly psychotropní látku (potvrzeno statistickým testem). Respondenti měli nejčastěji zkušenosti s marihuanou a hašišem (38,3 %) a extází (14,6 %). Také zde byla skupina sedativ a tišících léků posuzována samostatně, neboť nelze vyloučit zahrnutí legálního užívání na základě lékařské diagnostiky. Tuto tezi potvrzuje i skutečnost, že procento osob, které v průběhu svého dosavadního života užily sedativa či hypnotika narůstal s věkem (potvrzeno statistickým testem). Ve věkové skupině 55 až 64 let měla osobní zkušenost s látkami se sedativním účinkem téměř polovina respondentů, celkem to bylo 47,2 % ze všech osob, které vyplnily dotazník.

Vzhledem ke skutečnosti, že někteří lidé drogu vyzkouší jen jednou za život, ať už ze zvědavosti, z podnětu sociální skupiny, nebo proto, že k tomu mají příležitost, jsou daleko významnějším ukazatelem, zasluhujícím si větší pozornost, zkušenosti s psychoaktivními látkami v aktuálním období, tedy prevalence v posledním roce a v posledním měsíci.

V průběhu posledního roku užilo drogu 365 respondentů (10,4 % odpovídajících osob), což je zhruba poloviční podíl oproti prevalenci celoživotní. Jednalo se o 13,9 % mužů a 6,1 % žen. Mezi osobami ve věku od 18 do 34 let vzal v posledním roce drogu každý pátý respondent (tj. 21,2 %); tedy zhruba poloviční zastoupení oproti hodnotám celoživotní prevalence. Také u tohoto ukazatele klesá s věkem počet osob, které v posledním roce některou z uvedených drog vyzkoušely (potvrzeno statistickým testem). Nejvíce respondentů majících zkušenost s psychoaktivními látkami bylo ve věku od 18 do 24 let, v této věkové skupině se jednalo o třetinu osob; tj. 38,3 % mužů a 24,2 % žen. Pro srovnání mezi nejstaršími respondenty užilo v posledním roce drogu 0,4 % osob. Také v posledním roce byly nejčastější zkušenosti respondentů s cannabinoidy (9,3 % dotázaných) dále s extází a halucinogeny (3,5 % resp. 1,4 %).

Mezi respondenty, kteří vyzkoušeli drogu v posledním roce jich 63,9 % užilo pouze jednu psychotropní látku (opět vyjma sedativ a tišících léků); 23,7 % užilo dvě drogy a 7,2 % vyzkoušelo tři druhy psychoaktivních látek.

Z respondentů, kteří vyzkoušeli psychotropní látky během posledního roku jich zhruba třetina užila drogy během posledního měsíce. Z celkového počtu respondentů, kteří odpověděli to bylo 187 osob, tedy 5,3 % respondentů (7,8 % mužů a 2,8 % žen). Ve věkové skupině 18 – 34 let byly dosažené podíly zhruba dvojnásobné, i zde se tedy potvrdilo, že zkušenosti s návykovými látkami mají především mladší osoby a také, že s rostoucím věkem podíl osob, které v posledním měsíci uvedené psychotropní látky vzaly klesal (potvrzeno statistickým testem). Z respondentů ve věku 18 až 24 let užilo v posledním měsíci drogu 16,7 % dotázaných, z následující věkové skupiny 6,5 % osob.

Zhruba tři čtvrtiny respondentů (přesně 76,2 %) vzalo pouze jednu psychoaktivní látku, 17,8 % dvě a 4,3 % tři druhy drog. Pro zajímavost uvádíme, že mezi respondenty byl jeden muž, který vzal v posledním měsíci sedm různých nelegálních návykových látek a 1,5 % respondentů, kteří vyzkoušeli čtyři druhy drog. Respondentky měly zkušenost maximálně se třemi druhy narkotik.

Nejčastěji zastoupenou návykovou látkou mezi respondenty v posledním měsíci byla marihuana a extáze (4,8 % a 1,1 %). Ve věkové skupině od 18 do 24 let vyzkoušel marihuanu každý šestý respondent, mezi muži dokonce každý pátý. V následujícím věkovém rozmezí kouřilo v posledním měsíci marihuanu zhruba 6 % dotazovaných. Zkušenosti s ostatními látkami nepřesáhly podíl jednoho procenta.

V další části se studie zaměřila na frekvenci braní psychotropních látek u osob, které uvedly užití v posledním měsíci. Respondenti mohli volit z odpovědí „každý/téměř každý den“, „několikrát týdně“, „1krát týdně“ a „méně často než 1krát týdně“. Nejčastěji byla užívána sedativa (denní užití uvedlo téměř 15 % respondentů) a marihuana (6,6 % denní užití), pro než byl specifický vyrovnaný podíl frekvencí v jednotlivých kategoriích. Většina ostatních látek byla užívána s nižší frekvencí, tedy méně často než jedenkrát týdně (zhruba u 80 % a více procent dotazovaných osob). Několikrát týdně byl užíván také pervitin a LSD (7,7 % resp. 4,2 % respondentů).

Frekvence užití psychoaktivních látek v průběhu posledních 30 dnů

Psychotropní látka	Každý den/téměř každý den	Několikrát týdně	1krát týdně	Méně často než 1krát týdně
	%			
Sedativa nebo tišící léky	14,9	28,0	25,5	31,5
Marihuana a hašiš	6,6	16,9	27,9	48,6
Extáze	0,0	0,0	13,8	86,2
Pervitin, amfetaminy	0,0	7,7	3,8	88,5
Kokain, crack	0,0	0,0	0,0	100,0
Heroin, jiné opiáty	0,0	0,0	0,0	100,0
LSD	0,0	4,2	4,2	91,7
Lysohlávky, jiné přírodní halucinogeny	0,0	2,9	5,9	91,2
Těkavé látky, rozpouštědla	3,4	3,4	10,3	82,8

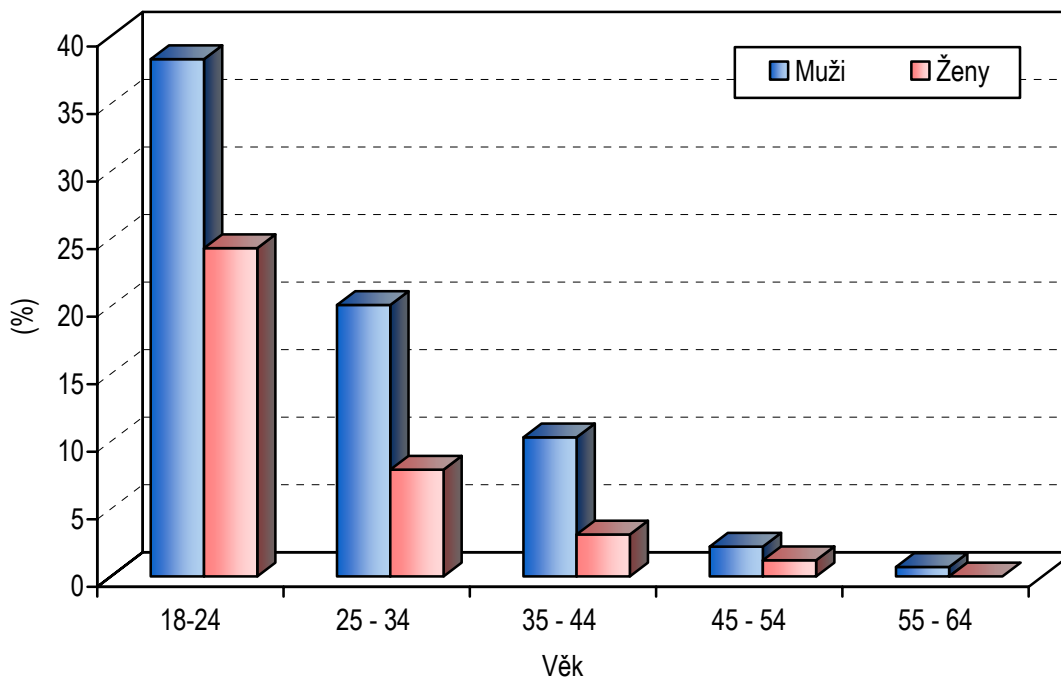
V případech tzv. „tvrdých drog“ pervitin, kokain a heroin nás také zajímalo, zda byly látky někdy aplikovány injekčně. Z celkového počtu dotazovaných, kteří měli osobní zkušenost s pervitinem uvedlo injekční užití 32,6 % respondentů, u kokainu 20,0 % a u heroinu 44,4 % osob.

Výsledky šetření potvrzují, obecně uznávaný názor, že užívání návykových látek je nejvíce rozšířené mezi mladými, tzv. mladými dospělými ve věku 18 až 34 let. Nejvíce osob má zkušenosti s marihuanou a látkami spojenými se specifickými volnočasovými aktivitami mladých, tedy s extází, popřípadě halucinogeny. S narůstajícím věkem, klesá podíl osob, které některou psychoaktivní látku užily. Každý nebo téměř každý den jsou užívána sedativa, marihuana a těkavé látky. Přesto, že zkušenosti s tzv. „tvrdými“ drogami uvedlo jen malé množství respondentů, což lze jistě chápat jako pozitivní trend, řada z nich tuto látku aplikovala vysoce rizikovým způsobem, tedy injekčně, což s sebou nese potenciálně možnost nákazy krví přenosných onemocnění.

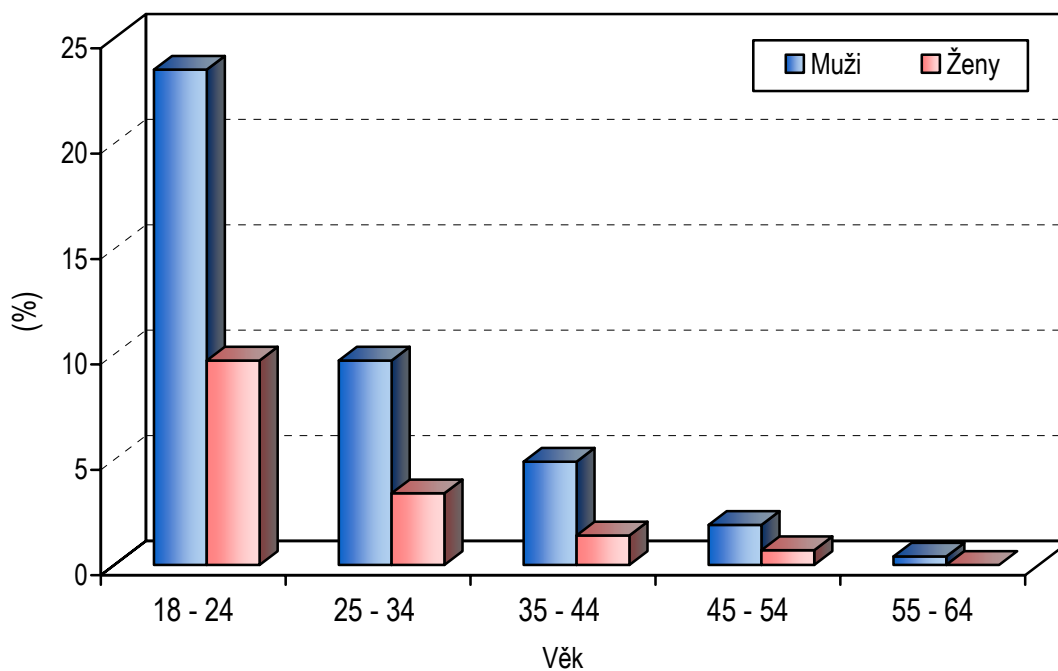
Další aktuální informace se bude podrobněji zabývat vzájemnými vazbami mezi zdravotním stavem a užíváním drog a některými sociodemografickými proměnnými. Zaměří se také na některé vybrané a na české drogové scéně rozšířené psychotropní látky.

Vypracovala: Mgr. Jana Brožová

Procento repondentů, kteří v průběhu posledního roku užili drogu

**Procento respondentů, kteří v průběhu posledního měsíce
užili drogu**

**Respondenti podle toho, kdy užili drogu
(jen osoby, které zkusily drogu)**

